

праці в рослинництві, а в цілому по господарству відбулось збільшення на 262 тис. грн., в ТОВ “Авангард - Д” фонд оплати праці в рослинництві на 505,4 тис. грн. В Овідіопольському районі Одеської області можливість подальшого зростання оплати праці та рівня мотивації обумовлена переважно підвищенням рівня продуктивності праці. Державне регулювання маркетингом робочої сили має бути орієнтоване на забезпечення раціональної зайнятості та зниження безробіття.

Висновки. В сільськогосподарських підприємствах Овідіопольського району при удосконаленні роботи по організації праці основні зусилля повинні спрямовуватися на наступні напрямки діяльності: розподіл і кооперацію праці; створення умов для високоякісної праці працівників; підвищення виробничої кваліфікації і культурно-технічного рівня персоналу; матеріальне і моральне стимулювання праці; розвиток і удосконалення форм прояву творчої активності та ініціативи працівників у винайденні і використанні резервів подальшого підвищення продуктивності праці.

Список використаних джерел:

1. Акулов М.Г. Економіка праці та соціально-трудові відносини. Навчальний посібник / М. Г. Акулов.- К.: Знання, 2012.- 328 с.
2. Булавка О.Г. Соціалізація трудових ресурсів як передумова удосконалення зайнятості /О.Г. Булавка, Н.В. Германюк// Економіка АПК.- 2011.- №7.- С. 129.
3. Величко О.В. Стратегія ефективного використання трудових ресурсів у сільськогосподарських підприємствах/О.В. Величко.//Економіка АПК.-2011.-№5.-с.147-152.

Рецензент – д.е.н., доцент Писаренко В.В.

УДК: 330.341.1 : 338.432(477) : 339.9 : 338.436

**СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ
АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ
ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ТА ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ**

*Дорофєєв О.В., к.е.н., доцент; Мирна О.В., к.е.н.
Полтавська державна аграрна академія*

Окреслено основні стратегічні напрямки інноваційного розвитку підприємств аграрного сектору економіки України в умовах глобалізації та євроінтеграції, а також обґрунтовано можливості їхнього позиціонування. Визначено потенційну результативність діяльності організаційних формувань з позиції гармонійної збалансованості на принципах системності та комплексності.

The basic strategic directions of innovative development of enterprises of the agricultural sector of Ukraine in the context of globalization and European integration are outlined, and also give the possibility of their positioning. The potential effectiveness of stakeholders from the perspective of harmonious balance on the principles of consistency and comprehensiveness is considered.

Постановка проблеми. В умовах стрімкого розвитку процесів глобалізації все більше підприємств України, у тому числі й підприємств аграрного сектору економіки, інтегрується у світовий економічний простір. Можна впевнено стверджувати, що конкурентоспроможність українських підприємств все більшою мірою визначатиметься якістю інноваційного процесу, ефективністю та результативністю стратегічного управління інноваційним розвитком.

Із прискоренням глобальних процесів змінюватиметься співвідношення інститутів впливу на інноваційний розвиток аграрної економіки, а також неформальних соціорегуляторів, таких як звички, цінності, мораль. Керівникам підприємств аграрного сектору економіки України необхідно враховувати ці зміни для гармонізації взаємодії соціальної, біологічної й економічної підсистем на принципах інноваційного розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням формування результативної системи стратегічного управління, при впровадженні інноваційної моделі, присвячено праці провідних вчених: О. Д. Гудзинського [1], О. А. Біловодської [2], Т. М. Лозинської [2], Н. М. Сіренко [5], Л. М. Шульгіної [7] та ін. Однак, динамізм соціально-економічних змін викликає потребу в подальшому розвитку теоретико-методологічних підходів та організаційно-практичних засад інноваційної діяльності підприємств України з метою їх адаптації до мінливих умов зовнішнього середовища.

Постановка завдання. Метою статті є окреслення основних стратегічних напрямків інноваційного розвитку підприємств аграрного сектору економіки України в умовах глобалізації та євроінтеграції, а також визначення потенційної результативності діяльності організаційних формувань з позиції гармонійної збалансованості на принципах системності та комплексності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Враховуючи прискорення процесу інтеграції України до європейського простору, однією з важливих її умов є гармонізація національних екологічних вимог із положеннями європейських Директив. Зміна технологій виробництва, наслідком якої стало скорочення середньорічних викидів CO₂ більш ніж на 1 % мала значний негативний вплив на економічне зростання індустриальних країн [9], тому зараз більшої актуальності набувають питання використання технологій уловлювання, що дозволять зменшити шкідливі викиди в атмосферу.

18 січня 2012 року Юрій Бойко, який на той час обіймав посаду міністра енергетики та вугільної промисловості України, на Міжнародній конференції «Природний газ та енергетичне майбутнє України», відмітив: «У нас є можливість частково замінити газ вугіллям, що ми й будемо зараз робити. Будемо використовувати новітні технології, які вже випробувані і в Європі, і в Китаї. Ми провели попереднє дослідження, переговори і будемо використовувати так звану водно-вугільну технологію, яка дозволяє не мати викидів в атмосферу і забезпечити відповідність екологічним нормативам» [6]. Розв'язання у такий спосіб протиріччя між економічним зростанням і ресурсною обмеженістю породжує проблему забезпечення технологічним обладнанням: чи воно буде вироблятися вітчизняними підприємствами, чи ми будемо закуповувати його у іноземних виробників? Слід зауважити, що вартість подібної установки польського виробництва складає близько \$400. Треба враховувати також і необхідність періодичної заміни фільтрів, які теж є досить дорогими, а також спеціальне навчання персоналу.

Тобто, при здійсненні функціонально-вартісного аналізу доцільно визначити, яка частка витрат буде оплачена за рахунок фінансування з боку Євросоюзу, а за що прийдеться платити підприємствам самостійно. Скоріш за

все, основне обладнання буде постачатися іноземними компаніями і, можливо, на досить прийнятних умовах, а вже за, так звані, «розхідні матеріали» доведеться платити вітчизняним підприємствам.

Крім того, за вимогами європейських Директив, при спаленні вугілля, ТЕЦ повинні додавати не менш ніж 10% соломи. Теплота згоряння соломи при 15% вологості складає 15 МДж/кг, а при 25% вологості – 10 МДж/кг. Найкращим у спаленні є соняшникове лушпиння, бо його теплота згоряння складає 18 МДж/кг. Витрати на отримання біомаси складаються, практично, з витрат на збирання, сушіння, зберігання й транспортування – тобто витрати досить незначні у порівнянні з видобутком вугілля. Таким чином, оцінюючи обсяги потреби в біомасі, можна говорити про потенційну можливість формування на аграрному ринку нової сфери бізнесу, створення нових робочих місць і збільшення відрахувань у бюджет.

Зараз здійснюється багато досліджень стосовно використання відновлювальних джерел енергії: вітру, сонця, землі тощо. Така орієнтація є правильною з точки зору забезпечення постійності енергопостачання, однак, можливість їхнього використання є обмеженою і залежить від погодних умов, адже, при відсутності вітру і сонця виникає загроза перебоїв із постачанням електроенергії для виробництва і побутових цілей. Тому використання такої енергії в європейських країнах дозволено лише для підігріву води і часткового опалення приміщень. Однак, цей напрямок вважається одним з перспективних і тому українським підприємствам треба, з одного боку, використовувати досвід іноземних компаній, а з іншого, розвивати своє власне виробництво. Державне фінансування програм у даній сфері є одним з питань Національної безпеки України і може бути віднесене до пріоритетних.

У даний час аграрний сектор економіки лише починають розглядати як потенційне джерело енергоресурсів. Зокрема, відходи життєдіяльності тварин у сільськогосподарських підприємствах переважно використовуються як добриво, і дуже мало для отримання біогазу та електроенергії. Якщо розглядати можливості на рівні окремого домогосподарства, то дві невеликі ями й біогазова установка дозволяють опалювати й освітлювати 2 двори протягом цілого року. На рівні підприємств також значною мірою може бути вирішена проблема енергозабезпечення.

Розвиток цього напрямку дає поштовх і для роботи селекціонерів стосовно вирощування сортів кукурудзи висотою у 2,5 м і таких, що мають вихід більше 50 т/га біомаси, яка потім використовується для отримання біогазу. Крім того, при складанні раціону годівлі тварин, зоотехнікам необхідно враховувати також і вихід гною, його якість – яка рослинна їжа після перетравлення краще вступає у процес бродіння і за яких умов харчування біогаз має кращі якісні характеристики.

Перспективними є інновації, пов'язані із виробництвом органічної продукції, оскільки в світі, за об'єктивних причин, відбувається скорочення площ сільськогосподарського призначення. В багатьох країнах світу земля, вода і повітря є надто забрудненими для виробництва безпечних продуктів харчування. Наприклад, у Польщі 20% земельних ресурсів не можуть використовуву-

ватися для виробництва сільськогосподарської продукції, значна частина території Швеції покрита автострадами. У цій країні викиди автомобілями CO₂, навіть за умови відповідності стандартам Євро 5, в середньому складають 0,1 кг/км, тобто, землі, які знаходяться поблизу автострад не можуть бути використані для виробництва екологічно безпечної продукції. Подібна ситуація подібна ситуація характерна й для інших розвинених країн, населення яких згодне платити більше за екологічно безпечні продукти харчування.

Українським сільськогосподарським підприємствам треба розширювати використання таких технологій виробництва продукції рослинництва, утримання й відгодівля тварин за принципами органічного господарювання (приклад – «Агроекологія» Шишацького району Полтавської області) [4]. Таким чином, необхідно позиціонувати відповідні українські підприємства як такі, що займаються виробництвом екологічно безпечної продукції (за умови прийняття відповідного законодавства) і налагодити її збут як на вітчизняні ринки, так і за кордон, де ціна такої продукції в декілька разів вища за ту, що виробляється за традиційними інтенсивними технологіями.

Досвід європейських країн свідчить про зростання регулятивної ролі держави в освоєнні аграрних інновацій. Так, відповідно до Директиви Європарламенту щодо сприяння застосуванню енергії з відновлюваних джерел, у паливі вантажівок повинно вміщуватися не менше 5,75% біодизеля. Польща, згідно цієї Директиви зобов'язалася виробляти 500 тис. т біодизеля на рік, однак, це не може покрити надмірний попит, що постійно зростає, навіть за умови стрімкого підвищення цін на цей вид палива. В ситуації, коли використання європейськими автоперевізниками біодизеля є обов'язковим, а пропозиція його недостатня, українські підприємства мають можливість зайняти цю нішу і постачати на ринки Європи кінцевий продукт, а не сам ріпак, як це відбувається зараз. Крім того, в більшості областей України завантаженість цукропереробних заводів є мінімальною, у той час, як проведення певного технологічного переобладнання дає можливість виробництва на них біодизеля.

Відповідно до Директиви, на АЗС до бензину має обов'язково додаватися мінімум 5% біоетанолу. У Польщі було біля 200 невеличких спиртозаводів, однак зараз залишилося 5 великих гігантів, які оновили обладнання, заключили договори з сільськогосподарськими підприємствами на поставку сировини і виробляють 500 тис. тонн біоетанолу на рік для внутрішніх потреб і для продажу за кордон. В Україні для промислового виробництва біоетанолу інфраструктура вже існує, крім того, український біоетанол є дешевшим за вироблений на території Євросоюзу. Вітчизняні підприємства мають можливість постачати на експорт готовий біоетанол, а не пшеницю й картоплю.

Європейці розуміють, що неможливо створити екологічно безпечні умови існування на території окремо взятої країни – повітря, як і питна вода є ресурсами спільного користування. Тобто процеси гармонізації національних екологічних вимог із положеннями європейських Директив є тільки питанням часу. Разом з тим, крім розробки нових правових засад використання ресурсів і екологічних джерел енергії, необхідно створити сприятливі умови для залучення іноземного капіталу, за наявності розробленої загальної кон-

цепції розвитку територій, а також визначених гарантів у вигляді іноземних банків і місцевих органів управління.

Висновки. У процесі стратегічного управління інноваційним розвитком аграрного сектора економіки мають бути враховані інтереси всіх економічних суб'єктів. Іноземні фірми вже мають технології і прагнуть розвитку, а при входженні на український ринок вони створять здорову конкуренцію внутрішнім товаровиробникам. При умові отримання грантів на встановлення обладнання іноземними виробниками, масове його виробництво буде здійснюватися, швидше за все, на українських підприємствах – а це робочі місця (профільні спеціалісти, працівники, логістичні компанії доставки й встановлення, конструкторські бюро), податки в місцеві бюджети, дифузія нових технологій в економіку України. Крім того, отримають розвиток підприємства малого і середнього бізнесу – виробники дрібних складальних і замінних елементів, які легше купити на місці, аніж везти з Німеччини чи з Австрії. Логічним продовженням стає необхідність створення відповідної інфраструктури – доріг, енергетичних ліній, трубопроводів (підземних або надземних).

Таким чином, відкритість економіки, крім ймовірних економічних загроз, створює можливості для використання накопиченого країнами світу інноваційного потенціалу з вигодою для національної економіки.

Список використаних джерел:

1. Гудзинський О. Д. Стратегічне управління інноваційним розвитком підприємницьких структур / О. Д. Гудзинський, С. М. Судомир // Сталий розвиток економіки. – 2012. – №6 (16). – С. 186-188.
2. Інноваційні аспекти управління підприємствами аграрної сфери : монографія/за ред. Т. М. Лозинської. – Полтава: РВВ ПДАА, 2011. – 171 с.
3. Механізм стратегічного управління інноваційним розвитком : монографія / за заг. ред. О. А. Біловодської. – Суми: Університетська книга, 2010, – 432 с.
4. Органічне землеробство: з досвіду ПП «Агроекологія» Шишацького району Полтавської області. Практичні рекомендації / С. С. Антонець, А.С.Антонець, В. М. Писаренко [та ін.]. – Полтава: РВВ ПДАА, 2010. – 200 с.
5. Сіренко Н. М. Управління стратегією інноваційного розвитку аграрного сектора економіки України : [монографія] / Н. М. Сіренко. – Миколаїв: ТОВ «Дизайн та поліграфія», 2010. – 416 с.
6. Українські ТЕЦ впроваджуватимуть екологічно безпечну водно-вугільну технологію – Бойко[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://jkg-portal.com.ua/ua/publication/one/ukrajinsk-tec-vprovadzhuvatimut-jekologchno-bezpechnu-vodno-vuglnu-tehnologju---bojko>
7. Шульгіна Л. М. Сучасні концепції стратегічного управління інноваційним розвитком підприємства / Л. М. Шульгіна, В. В. Юхименко // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2011. – № 3. – Т. 2. – С. 79-84.
8. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/28/WE z dnia 23 kwietnia 2009 r. w sprawie promowania stosowania energii ze źródeł odnawialnych zmieniająca i w następstwie uchylającą dyrektywę 2001/77/WE oraz 2003/30/WE (Tekst mający znaczenie dla EOG) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX>
9. Stern, The Economics of Climate Change, 231. См. John Bellamy Foster, Brett Clark, and Richard York, “Ecology: Moment of Truth – An Introduction,” Monthly Review 60, no. 3 (July-August 2008), 1-11. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.monthlyreview.org/090501-york-clark-foster.php>.

Рецензент – д.е.н., доцент Писаренко В.В.